שיעור חמץ הצריך בדיקה

נערך ע"י יחזקאל הרטמן

1) גמ' פסחים מה.

מתני' [ה]בצק שבסדקי עריבה אם יש כזית במקום אחד חייב לבער ואם (לא[ו]) בטל במיעוטו וכן לענין הטומאה אם מקפיד עליו[ט] חוצץ ואם רוצה בקיומו[י] הרי הוא כעריבה: **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא במקום שאין עשויין לחזק אבל במקום שעשויין לחזק אינו חייב לבער מכלל דפחות מכזית אפי' במקום שאין עשוי לחזק אינו חייב לבער איכא [י]דמתני לה אסיפא ואם לאו בטל במיעוטו אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא במקום העשוי לחזק אבל במקום שאין עשוי לחזק חייב לבער מכלל דכזית אפילו במקום העשוי לחזק חייב לבער תניא

שלטי גיבורים

פסחים יד. מדפה"ר

בקונטרס הראיות. ומז"ה אומר שאף בבית א"צ לבער אלא פירורין של עיסה אבל פירורין של פת אינן נחשבים לכלום ואני אומר שאף פירורין של פת מבערין אותן בתחלה(ז) כשהן נראין לעין כדרך שאמרו בפירורין של עיסה

2) גמ' פסחים מה.

שמואל [ו] [ב]שני חצאי זיתים וחוט של בצק ביניהן רואין כל שאילו ינטל החוט וניטלין עמו חייב לבער ואם לאו אינו חייב לבער אמר עולא [ג]לא אמרן אלא בעריבה אבל בבית חייב לבער מאי טעמא דזימנין דכניש להו ונפלי גבי הדדי אמר עולא [ד]בעו במערבא בית ועלייה מהו בית ואכסדרא מהו שני בתים זה לפנים מזה מהו תיקו [ז]ת"ר [ה]הפת שעיפשה ונפסלה מלאכול לאדם והכלב

3) רא"ש פסחים פ"ג, ב

תימה שלא במקום לישה וכו'. וכן פסק רבינו חננאל כאביי מהאי טעמא. ולא הארכתי לבאר דברי אביי דהא במקום לישה והא שלא במקום לישה [ק] ולכתוב שיטת רש"י ור"י לפי שישראל קדושים הם וגוררין ומבערין כל חמץ הנמצא אפילו כל שהוא ואפילו אם נדבק בכותלי הבית (מט). כתב הגה"ה מכת"י

4) שולחן ערוך סי' תמב

ז [י ג] [יח] [מד] **בצק שבסדקי** (יא*) **עריבה** [ד] **אם יש כזית במקום אחד חייב לבער (ה) ואם לאו אם היה עשוי לחזק בו שברי העריבה** [יט] **או לסתום בו נקב** [יז] **בטל במיעוטו** [י] [יז] **ואם לאו חייב לבער:**

ח [כ] **היו בו שני חצאי זתים בשני מקומות וחוט של בצק ביניהם רואים** [ה] **כל שאלו ינטל החוט ניטלין עמו חייב לבער ואם לאו יא** (יא**) **אינו צריך לבער** [כ*] [כ] **במה דברים אמורים בעריבה אבל בבית** [כא] **אף על פי שאם ינטל החוט אין ניטלים עמו חייב לבער מפני שפעמים מקבץ אותם** [ל] **היה חצי זית בבית וחצי זית בעליה חצי זית בבית וחצי זית באכסדרה חצי זית בבית זה וחצי זית בבית שלפנים ממנו** [מ] **(ו) יב** [כב] **הואיל ואלו החצאי זתים דבוקים בכתלים או בקורות או בקרקעות אינו חייב לבער (ז)** (יב) **אלא יג** [כג] **מבטל בלבו ודיו:**

5) מגן אברהם סי' תמב, י

[י] **ואם לאו חייב לבער.** ודוקא כשיש בין הכל כזית, דהא הכלי מצרפו. אבל כשלא נשאר בין הכל כזית אין צריך לבערו, אפילו אין עשוי לחזק, וכמו שכתוב סעיף י"א (כן מוכח בסמ"ק סימן רכב). אבל דעת הרבה פוסקים דאם אין עשוי לחזק [יז] אפילו פחות מכזית חייב לבער, ועיין סעיף ח' ומה שכתבתי סימן ת"ס סעיף ג' [ס"ק ב]. וכתב הגהות מיימוניות [חמץ ומצה ב אות ת] בשם הרא"מ [יראים השלם סימן שא] דדוקא כשראוי לאכילה קצת, אבל מטונף קצת ופחות מכזית אין צריך לבער: **יא אינו צריך לבער.** ודוקא במקום העשוי

6) גמ' פסחים ו:

אמר רב יהודה אמר רב [א]הבודק צריך שיבטל מאי טעמא אי נימא משום פירורין הא לא חשיבי וכי תימא כיון דמינטר להו

7) מהר"ם חלאווה פסחים ו:

מאי טעמא אילימא משום פרורין הא לא חשיבי. וא"ת הא אמרינן לקמן (פ) גבי בצק שבסדקי עריבה אם יש כזית במקום אחד חייב לבער ואם לאו פטור, ואמר עולא עלה לא שנו אלא בעריבה אבל בבית אפיי פחות מכזית נמי זמנין דמכנשי ונפלי אהדדי. א"ל התם בעיסה דאי מכנשא הוה ליה כזית שלם במקום אחד אבל הכא בפירורין דפת לא (פא).

8) פרי חדש סי' תמב, ח

ה מפני שמקבץ לפעמים אותם. דוקא בבצק חיישינן להכי אבל פירורין של פת אעפ"י שיש בין כולם כזית, כיון דליכא כזית באחד מן הפירורין ממילא בטילי ולא מחייב לבערינהו ולא שייך למימר בהו זמנין דכניש להו ונפלי גבי הדדי וזה ברור ודוק:

9) מגן אברהם סי' תס

יותר מבשלותו. עיין סימן ר"ן [סעיף א]: **ב בכל פירורים.** דפרורי בצק מתכבדין יחד ונדבקין וחשיבי, מה שאין כן פירורי לחם דלא חשיבי (מהרי"ל הלכות אפיית המצות עמוד סה). (ב"ח ד"ה ויהא דלא

10) ביאור הגר"א סי' תמב, יא

כו'. וכן הוא בירושלמי [שם פ"ג הלכה ב] ר' ירמיה בשם ר' זעירה שני חצאי זיתים בתוך הבית אין הבית מצרף, בתוך הכלי הכלי מצרף. ודוקא בתוך, אבל מבחוץ בדפנות לא, וכנזכר לעיל. והוא כסוגיא דגמרא, רק שבגמרא חששו זימנין דמיכנש. ויש ליישב דהירושלמי סבירא ליה ג"כ לחשש דמיכנש, רק שחשש מיכנש אינו אלא בבצק לח דמידבק אהדדי ונעשה כזית אחד, ובההיא מיירי שני חצאי זיתים דגמרא [שם ע"ב], כמו שכתוב אם נטל החוט וניטלין עמו, ואי אפשר אלא בלח כמו שכתוב בירושלמי [שם] כמו שכתבתי לעיל.

11) ערוך השלחן סי' תמב

כז יש מי שאומר דבכל מקום שחייבנוהו לבער בפחות מכזית, זהו כשבקיבוצם יחד יהיה כזית, אבל בלא"ה בכל ענין אינו חייב לבער [מג"א סק"י בשם סמ"ק], ויש חולקים בזה [שם], ויותר נראה כדיעה ראשונה, וראיה מהדין שיתבאר בסעיף הבא.

12) ט"ז סי' תמב, ה

וקשה לי בכל הני דסימן זה שדינם שאין חייב לבער אלא א"כ יש שם כזית, הניחא לטעם של הבדיקה דחמץ משום חומרא דבל יראה וזה אינו אלא בכזית, אלא לטעם התוספות דריש פרק קמא [דפסחים] משום שמא יאכלנו, וחצי שיעור אסור מן התורה אף שאין בו מלקות, א"כ אפילו בפחות מכזית בכל גווני חייב לבער מטעם זה. [ג*] ועל כרחך דכל הנהו חיובים

ב אות ת] בשם רא"מ [יראים סימן שא] דמיירי שראוי לאכול קצת כו'. וי"ל דמיירי מענין שמונח במקום שיהיה נדרס ברגלי אדם, אלא דמכל מקום בכזית חייב לבער משום דבל יראה אפילו רגע אחד קודם שיהיה נדרסת עובר: (ו) הואיל ואלו כו' דבוקים. אבל

13) חזון אי"ש סי' קטז, יג

והגר"א בביאורו סי' תמ"ב מפרש דהא דצריך טעם בבית זמנין דמיכנש, משום דאל"כ הוו פירורין והוו הפקר, ולהכי ביבשים דלא מידבקו א"צ לבער, והיינו דאמרו בירו' דאין הבית מצרף אבל כלי מצרף אף ביבשין, ול"ע דלא אמרו דפרורין בטלין אלא לענין דאין צורך לבטלן אבל לענין חיוב בדיקה שחייבו חכמים לבער מן העולם או לזרקן לאשפה ולא להחזיקן ברשותו אף לאחר ביטול בזה לא חלקו בין כזית לפחות מכזית, ופירורין שבביתו חייב לבערן, ועי"כ

14) קובץ הלכות פ"ו סוף הערה ז

נמצא דעת כמה המחבר והתה"ד והמג"א הפר"ח והגר"א והמ"ב והערוה"ש ושו"ע הגר"ז, דפחות מכזית אין חיוב לבער עכ"פ בפירורי לחם, ובעיסה נחלקו הדיעות כמו שנתבאר בדברי המג"א. וגם לדיעות הסוברים שחייב לבער פחות מכזית עיסה, כבר כתב המג"א (סי' תמב סק"י) הנ"ל דהיינו כשהוא נקי, אבל מטונף קצת כו"ע מודו שא"צ לבער, וכ"כ בערוה"ש (סי' תמב סעי' כז) הנ"ל, והמ"ב (שם סקל"ג), ועמ"ש לעיין בזה בהערה הבא לפי דעת הט"ז (סק"ה) והפמ"ג.

15) משנה ברורה סי' תמב סעי' ח

במקום אחד: **(לז) דבוקים וכו'.** רוצה לומר, **(סא) בגומות שיש בהן, כדי להשוותן, והוי כמו עשוי לחזק, דמבואר לעיל בסעיף ז דבזה אינו חייב לבער אלא־אם־כן יש כזית במקום אחד. (סב) ויש אומרים דאפילו אין דבוקים אין צריך לבער, כיון דהוי פחות מכזית כל אחד ואחד במקומו, ולא חיישינן בזה שיתקבצו במקום אחד. ומכל מקום ביטול (סג) צריך לכולי עלמא, ואם לא ביטל קודם זמן איסורו צריך לבער אחר־כך: (לח) מבטלו בלבו ודיו.** דזהו **(סד)** בעיא בגמרא אם

16) משנה ברורה סי' תמב סעי' יא

יא (מו) אין לסמוך וכו'. לא מיירי (עז) לענין להגעילן ולהשתמש בהן בפסח, דבזה אין צריך לצירוף כזית, דהא אפילו ישאר משהו אסור, אלא מיירי לענין להצניען: **(מז) אי אפשר לנקרן.** לאו דוקא, (עח) אלא רוצה לומר, דברוב הפעמים לא

17) כף החיים סי' תמב סעי' ח

פד) **שם.** א"צ לבער. וה"מ דלא בעי להשהותם בעריבה בפסח וגם הבצק הוא במקום שעשוי לחזק העריבה והא בטל אבל אי בעי להשתמש בה אע"ג דעשוי לחזק וחשיב כעריבה צריך לבער משום דלא יערב ליה בכדי דההוא דמשתמש בו ויאסר ואי בעי למילש בה בפסח צריך להגעילו בשפיכת רותחין עליה שהרי נשתמש בה חמץ ככלים בה חמץ. ראב"ן דף ט"ב. חקת הפסח או' ו'. ועיין לקמן סי' תנ"א סעי' י"ז.

18) רמ"א סו"ס תלג

ארבעה עשר: הגה (יב.) [כא] [ג] וכל אדם **צריך** [כה] לכבד חדריו קודם הבדיקה [כב] [ד] והכיסים או בתי היד של בגדים

19) שערי תשובה סי' תלג, ב

(יב.) **וכל אדם צריך לכבד כו'.** ולכן מקילין המוני עם לבדוק דרך העברה בלי חיפוש היטב בחורין וסדקין, לפי שתחילה מכבדין ורוחצין ומנקרין הכל היטב. ואפילו רוחצין ומנקרין ע"י עכו"ם מסתברא דנאמנים, דאנקיותא קפדי ולא מרעי נפשייהו, כן כתב בשו"ת שבסוף חידושי מה"ר יהושע שפירא לפסחים [פנים מסבירות ארבע שיטות סימן יב]:

20) הליכות שלמה פי"ה

א. בזמננו שמכבדין[א] את הבית היטב לפני אור לארבעה עשר, אף על פי שחיוב הבדיקה במקומו עומד, אין בעל הבית חייב לפשפש בשעת הבדיקה בכל המקומות, אלא ידקדק ויבחון היטב אם כבר ניקו כל מקום ופינה מחמץ[ב] [3], ואם

יב. גם אם כל הבית נוקה היטב קודם אור לארבעה עשר, ולא הניחו בו עשרה פתיתי חמץ כנהוג, מברך על בדיקתו[כא] [59].